

poravnaj in pefhke vfej, ali posadi. Sadnjizh pa fhe gredo s brinovimi vejami gofsto pokri. To bo fforilo :

Pervizh. De mifhi in druge shivali bliso ne-morejo, kir se obofsti boje; tako pefhke per miru oftaneje.

Drugizh. Pefhke pomlad is mehke semlje ra-de selené, kir brinje odnafha, de fneg perfhi ne potlazhi in je deshevje prevezh ne vtepe.

Tretjizh. To pokrivalo varje, de pomlad pefhke prèsgodaj ne oselené in de ne posebejo, kir mras slo fhkodva drevefizam, ktere se per prvi pomladni toploti perkafhejo. Zhe fo pa pokrite jim ne bo tako hitro fhkodvalo.

Zhetertizh. Po simi s vejam pokrita perft, tudi po letu rahlja oftane, in drevefizam dobro flushi, kir rodovitnoft is lufta, kterga potrebuje-jo lahko v semljo do koreniniz pride.

Petizh. Podkopano brinje in fhpizhuje je narbolji gnoj sa mlade drevefiza, torej je dobro, de se fhe po f. Jurji veje is drevefiz vsamejo, in se oterkajo, de se vmef ofujejo.

(Krajnfki Vertnar.)

II.

Reja shidnih zhervov ali gofénz. *)

Preden bomo od reje shidnih zhervov govorili, je tréba sa poslopje, kjer se bodo redili, fkerbeti, in torej bo govorjenje nar prej od hifhe sa shidne zherve.

A. Hifha sa shidne zherve.

Zhe imafh malo zhervov, jih lahko na kazih misah ali diljah ali niskih in fhirokih polizah v fvoji hifhi imafh in redifh. Zhe jih je pa veliko, je tréba sanje posebno kozho imeti. Taka kozha ne bo nikomur veliko potrofhkov persadela, naj bo sidana, ali lefena, ali s protja fpletena in s ilam ometána, pa pobelena ali pa tudi nè, de je le zhedna, fnashna, fuha, fvitla in gorka.

Zhe je veliko zhervov, je potreba sanje vezhiga proftora, se vé de.

Nar boljshi je kozha takó narejena, de vetrovi nimajo mozhí do nje, de je tadaj favétna, na folnzi; vunder pa folnze ne fmé naravnoft vanjo fijati. Mora imeti dvoje prezej vifokih oken in pezh; sgorej in fpodej eno ali vezh lin po velikofhi kozhe, de se sunanja sdrava fapa fpodej lahko vanjo fpufta, sgorej pa snotranjo, fmerd-ljivo is nje shene, in s vratami, de se odpró, kadar je tréba, vezh dobre fape vanjo fpuftiti, in sapró po nozhi in kadar je tréba. Dóbro je, de je taka kozha prezej vifoka, kazih 9 ali 10 zhevljev, in de ima ftrop, zhe tudi is léfe, pa ometán. Potlej pa ob fteni léfe kakor polize is tèrfta ali pa is lefenih palizhiz takó narejene, de zhervi lahko od fpodej nanjo slesejo. Léfe se tadaj takó

naredé, de se tèrft ali pa lefene palizhize druga per drugi takó poloshé in na konzéh perterdijo, de proftor vmef oftane, de zhervi fkosi morejo; sa 30,000 zhervov 6 lef 2 zhevlja fhiroke, 6 dolge, ter dvoje, de se lahko saporedama pozhedijo, ko zhervi na drugo slesejo. Te lefe leshé po 2 zhevlja ena nad drugo per fteni na ftebréh ali pa saporedama. Na drugo léfo pa slesejo zhervi. Kadar se jim pafha pernefe na novi lefi, ki se na fpodnjo nalahko, pa ne prav tikama poloshí. Kmalo zhervi fkosi fpranje na sgorno slesejo, fpodnja se vsame in ozhedi. To se mora vezhkrat, in sadnje tednje nar manj vfak drugi dan fforiti.

Zhervi hifho, kadar jih je veliko, slo nadi-hajo in vfmradijo. posebno sadne tri tédnje; to-rej je tréba vezhkrat nove fape, zhište in sdrave, ne pa od kakfhne gnojníze jim dati. To jim je ravno takó potrebno, kakor pafha; torej se mora vfak dan fapa v hifhi prenoviti, per lepim vre-menu vrata in okna nékaj zhafa odpreti, nikoli pa po nozhi ne, ali per vetru, per hudim vre-menu in deshji; takrat je dofti linze sgorej in fpodej, zhe je potreba, odpreti, kakor je bilo sgorej rezhenó. Tudi se ne fmé v taki kozhi tabák piti, ali kaj difhavniga, poftavim hren, zhefen, zhebula, roshe i. t. d. vanjo pernefti; ne s jefiham, brinjem kaditi, ne froviga perja kupe v nji imeti i. t. d. Tudi gorkomera (ter-mometra) je tréba, ki meri gorkoto, de ni ne prevelíka, ne premajhina, kakor bo posneji go-vorjenje, in pa lonzhene, ne shelesne pezhí, de se gorkota da. kakorfhne je tréba. Tudi ne gre s hraftovím lefam v nji kuriti, ampak s buko-vím, gabrovím, léfkovím, pa fuhím, kir vfak dim in fmrád je zhervizham sopern in fhkodljiv. Zhe je vezh dní deshevnih in gerdih, jim ne fméfh oken odpréti; prenovifh fapo v kozhi, zhe v kaki lonzheni polodi s prav fuhím lefam ali trefkami, bukovím, lefkovím, gabrovím v nji sakurifh, tode se ne fmé nizh kaditi. Zhe per lepim vremenu vrata in okna odprefh, morafh dobro varovati, de ne pride kakfhno kure, kak-fhin ptizh vrabiz ali fníza, kaka mifh ali mazhka, ali kaj taziga v kozho, kir vse te shivali zherve hitro poshró in pokonzhajo; to bi ti velíka fhkoda bila. Tudi vari, de se pajki v hifhi ne saredé, tudi oní zherve moré, kakor is nevosfhljivofti, de snajo ti zhervi lepshi in terdnejshi shido pre-fti, kakor oní.

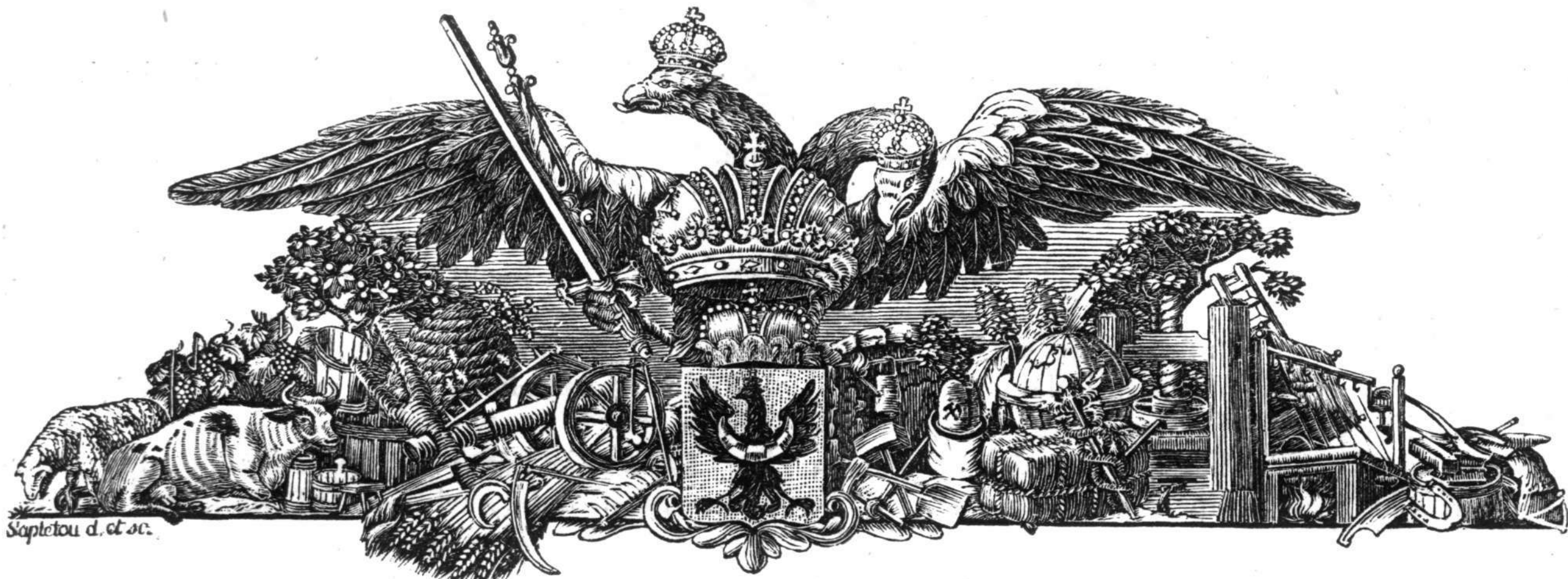
(Dalje sledí.)

Sa hifhne potrebe kaj.

(Pomozhik soper fhurke in podgane.) Dofti hifh je, ki od fhurkov veliko nadlego ter-pé, kir jim ne le vfíga ftanovanja nefnashniga de-lajo, ampak doftikrat zlo jedila ognufijo, in ktere s vfími pomozhki pregnati ne morejo. Le s ka-kim ftрупam se fhurki pomoriti dajo. Med vfími ftру-pi je pa nar bolj gotovo mifhiza, (arfenik) *).

*) Ta fpísek je sledíja nauka, »kako shido perdélovati, ali nauka, kako murve faditi in shidne zherve srediti,« s zhimur fmo v 14. liftu pretezheniga leta nehali.

*) Kir je pa ta fhtupa slo ftрупéna, in sdravju mozhno fhkod-

Kmetijske in rokodelske novize.

Na svetlobo dane od z. k. kmetijske drushbe.

N° 8.

V frédo 21. Švezhána.

1844.

Te novize pridejo vsako frédo na dvéh zhetertnih listih v Ljubljani na svetlo. Plazhujejo se v pisarnizi z. k. kmetijske drushbe v hiši 195 v Šalendrovi ulizi bliso Brega; sa Ljubljano in sa tiste, ki jih ne dobivajo po pošti, sa zelo leto s 2 fl., — sa pol leta s 1 fl.; prejmljejo se pa pri natiskovavzu na Bregu Nr. 190. Po pošti veljajo sa zelo leto 2 fl. 30 kr., — sa pol leta 1 fl. 15 kr. Po vsih z. k. poštah se snajo dobiti.

Njega dni!

Počivaje od hudiga dela
Pod zeleno lipo gosto
— Bila sveta je nedela —
Gledal starčik ljudstvo prosto:
Njega dni so časi bili,
Zdihne, — oh pa so minili!

Res, ko smo mi fantovali,
Tudi smo na vas hodili,
In ko smo še možovali,
Smo ga kak poljičik spili;
Ali spačen kòt sadajni
Vender ni bil svet nekdajni.

Glej fantiča v ustih z pipo,
Dolgo ni kar hlače nosi;
Ravno gleda sim pod lipo,
Rec' mu, raj' naj kruha prosi.
Vidiš sosed! to ni bilo
Njega dni — de b' pač minilo!

Glej nečimerne deklice,
Vence nos'jo v njedrih svilnih;
Če je ravno otročje lice,
Nepačnosti je obilnih.
Njega dni je to scer bilo,
Pa ne vender z tako silo.

Zdaj poglej pa korenjake,
In ozri se na deklino,
Al si vidil nekda take
Per poroki bogatine?
Njega dni to pač ni bilo,
Pa saj jih bo že minilo.

Če se sadnjič na možake
In na njih ozreš sopruge, *)
Ne deržiš jih za rojake,
Té za hčere semlje druge.

To saj njega dni ni bilo,
Tode se je premenilo!

Blagosloveč dobe bivše *)
Starčik od počitka vstane,
Leta pa hvaleč minivše
Pošlje še ta zdihlej na-nje:
Njega dni so časi bili!
Pač ko bi se povernili!

A. P.....

Reja shidnih zhervov ali gofénz.

(Na dalje.)

B. *Kakó se shidni zhervi isléshejo, kakó dolgo shive, in kaj se s njimi vef zhas godí.*

a) *Kakó se shidni zhervi isléshejo.*

Is eniga lota zhervniga semena ali salége, se isléshe okoli 20,000 zhervizhev. To seme se kupi tam, kjer zherve imajo in shido perdeljujejo. Vezh plemenov jih je, so beli, ki belo shido dajo, slo rumeni, ki rumeno, in drugi, ki rumenkasto shido predejo. Šo tudi vezhi in manji, prvi so lafški, drugi shpanski zhervi. Vezhi delajo vezh, manji manj shide.

Kadar murve she perje imajo tolikshno kakor defetiza, se zhervno seme ali saléga vsame is suhe in hladne f-hrambe in na gorko pernefe v kozho, kjer je treba tolike gorkote, kakorshno ima sdrav zhloveshki shivot, in tudi sunej bodi gorkota ne manji od 14 stopinj (Grad), kar se s gorkomeram smeri; in de se hitrejšhi isleshejo v 6, 8, 10 ali 11 dnéh, vezhidél sjutrej, je tréba

*) žené.

*) nekdajne čase.

gorkoto smirej vezhi delati od 14 — 20 stopnje, vezhi ne, in povsod enako, pozhaſi raſti s njo. Ta gorkota ſe naredi, ko ſe v pezhi ſakuri, zhe dalje bolj, de gorkomer potrebne ſtopnje kaſhe. Nekteri ſo naredili gorkoto, ko ſo ſe zhervi legli od 16 — 19 ſtopnje, potlej pa, ko ſo ſe ſlegli, ſo smirej per 16. ſtopnji oſtali in je dobro bilo. Sedemnajſt do oſemnajſt ſtopinj gorkota je, kakor ſunej kak lep gorak pomladnji dan.

Ko miſliſh tadaj zhervno ſeme ali ſalégo iſlezhiti dati, deni ga, kakor je rezhenó, na gorko, na popir, ki je na ſtranéh pervihan, vſak ſebi, in ga vezhkrat malo nalahko preméſhaj, kir ſkuſhnja uzhi, de to veliko pomaga, de jih gorkota povsod enako ſprime. Nekteri noſijo tudi zhervno ſeme v popirji ali pa na platni per ſebi na golim ſhivotu v nederji, de ſe od ſhivotne gorkote iſléshejo. To ſe lahko ſgodí, kadar ga ni ſlo veliko. Farba zhervniga ſemena je, préden ſe zhervizhki iſléshejo, zhernkaſta, fiva, pepélnata; ko pa belo poſtane, ſazhnó zhervizhki iſ njih leſti; majhni ſo, de ſe komaj vidijo. De ſe to prej ſgodi, deni popir, na katerim je zhervno ſéme, takó, de bo tudi od ſpodej ſkos popir gorkota mogla. Torej ſe popir raspne po jeſbi, po latah, in de bo smirej enaka gorkota povsod, ſakuri v pezhi, ſjutrej, opoldne in ſvezher, zhe ni ſunej poſebno gorko. Zhe je pa ſunej in ſnotrej doſti gorkó, ni tréba kuriti. Je kozha prevrozha, poſtavi v hiſho ſkledo vode; ſapa bo prijetniſhi, in zhervizhki ſe bodo laſlej ſlegli.

Ko ſe zhervizhki iſléshejo, jim prezej mehkiſga murvniga perjizha na popir ſém ter tje deni; zhervizhki bodo ſazheli nanj leſti in jih boſh s perjizhem podſtavſhi popir lahko preneſil, kjer imajo biti. Potlej zhervizhi jedó nozh in dan do ſpanja.

Kir ſe zhervizhi ne iſléshejo vſi kmalo, in je vunder veliko leſhezhe, de ſo vſi zhervi enake ſtaróſti in velikóſti, in de vſi eno in enako hrano in ſhivesh dobivajo, je tréba zherve, kteri ſe tiſti dan iſleshejo, vkup imeti. Tudi pomaga, zhe perve zherve malo bolj na hladnim imaſh, ali pa jih malo ſtradaſh, une poſnejſhi pa bolj na gorkim imaſh, in jih bolj paſeſh, de perve doidejo. Potlej ſo vſi enako veliki, in lahko po tem vſe enako derſhiſh. Torej daj perve dni pervim le enkrat, poſnejim pa dvakrat jeſti. Ohrani tudi dan, kdaj ſo ſe iſlegli, de boſh vedil, kdaj bodo pervizh ſaſpali.

Ko ſe zhervi iſléshejo, morajo gorkoto imeti, kakor je ſgorej rezhenó, nikoli manjſhi od 16 ſtopinj dokler ſhivè, pa tudi vezhi ne od dvajſete. Na merslim pozhaſi raſtejo, ſlo ſaſtajajo in ſhido malovredno ſpredejo, ſizer pa jim ſa ſhivljenje hlad ni ravno ſhkodljiv.

Prevelika gorkota pa, vezhi od 16 ſtopinj, in pa mokrota je zhervizhem ſlo ſhkodljiva. Zhe je prevelika gorkota v hiſhi, ſe okno odpre; zhe

je pa v kozhi mokrotno, ſe v pezhi ſakuri. Zhe ſe ne vé, ali je mokrota tolikſhna, de zhervam ſhkoduje, ſe poſkuſi tako le: Vſemi ſolí, deni jo na okróſhnik (taljar) ali na miſo. Zhe poſtane mokra, pomeni, de je ſapa v kozhi premokrotna, torej ſakuri v pezhi, de ſe mokrota poſuſhi.

Sdravje zhervov ſe kaſhe na njih farbi, ki ne ſmé biti ne zherna ne rudezha, ampak per laſhkih ſagorelo-koſtanjaſta, per ſhpanſkih pa fivo-pepelnata.

Dóbro je nekaj jajzhik ali zhervniga ſemena perhraniti, de, zhe prvi ſhkodo terpe, ſe drugi ſpet iſléshejo, in s njimi ſamoreſh kaj pozheti.

(Dalje ſledí.)

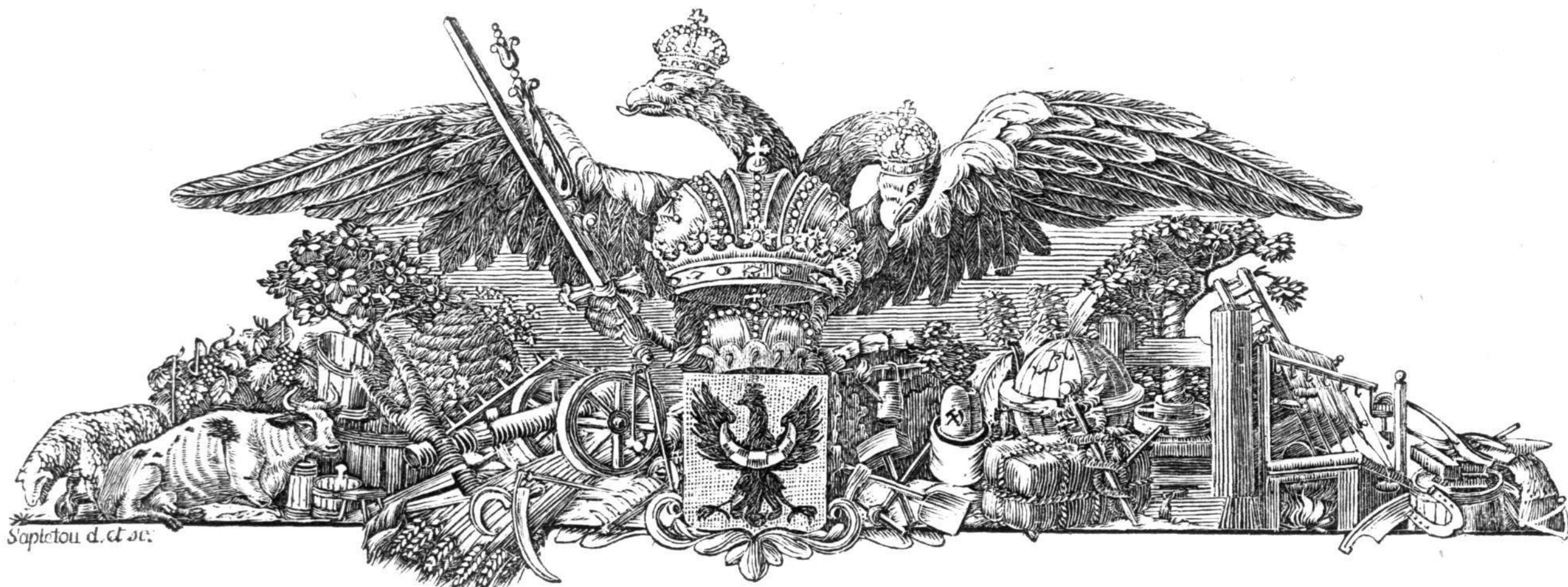
Némſhka ali Luzernſka détela *) mózhna podpora kmetovavzam.

Redka je ſima, ſhe redkeji ſpomlad, de bi polága kmetovavzam ſkerbí ne delala. Vzhaſi je pomanjkanje klaje tako veliko, de ſe zelo ſa dragi dnar teſhko dobí. Zent ſlabe merve gré ſa gol-dinar. Tam pa tam vboga ſhivina golo erſhenizo, ali ſhe zelo ajdovſhnizo tólzhe, in ſe vé, de per takim ſhiveshu groſno iſ-hujſha, toliko de ſhiva oſtane. Marſikteri firomak mora ſa majhin dnar dobro ſhivinzhe prodati — le ſato, kir ga nima s zhem prerediti. Drugi ſe pa hudo v dolgé ſabrede, de ſhivino ohrani. Ko je létal — k frezhi — drugazhi, kdo vé, kaj pa teko-zhe léto perneſe?

In vunder imamo pomozh, de ſe koj vſak kmetovavez lahko take ſhivinske lakote otme: Luzernſka ali drugazhi rezhena némſhka détela je ta neprezenljivi dar boſhji, s kterim ſe lahko vſako leto lakota od ſhivinskih hlevov odpodí!

De kmetovavzam klaje premalo hodi, vezhidel od tod pride, ker po léti velike kóſe travnikov ſa priláſte pokofijo. Tako ſe malo ſa ſuſhino nakofí, in po ſimi ſe ne vé, od kod preſhivitek ſa ſhivino dobiti. Rdor ſe pa hozhe ſa ſimo ofkerbeti, pa ſa veliko zeno travnike v najém jemlje, de imá ſa dobizhek le ſhkodo. Ko bi ſi taki kak koſ ſemlje s nemſhko detelo obſjali, bi jim ne bilo treba, ne travnikov ſa priláſt tratiti, ne ptujih travnikov v najém iſkati. Med vſimi ſeliſhami, ki ſo ſa klajo, mende némſhka détela narvezh verſhe, narmanj ſhe enkrat toliko, kakor naſha domazha détela; ſakaj po petkrat in ſhe zelo ſheſtkrat je vſako leto ſa kofiti. O ſhent-Jurjovim ſhe imaſh priláſt; in zhe ſi jo toliko naſejal, kolikor jo mora ſa tvojo ſhivino biti: imaſh potem priláſti neprenehama bliſo vſih ſvetnikov; ker, kakor s koſhnjo do ſadnjiga konza njive prideſh, je per pervim ſhe ſopet velika ſa kofiti. In naj bo léto ſuho kakor mu je drago, nizh ne déne: nemſhka

*) Kir ta détela v nekterih krajih 4 — 5, in nekterih zelo 10 — 15 let in dalje v ſemlji obſtoji, je tudi ime »vezhne detele« dobila.

Kmetijske in rokodelske novize.

Na svetlobo dane od z. k. kmetijske drushbe.

N° 9.

V frédo 28. Švezhána.

1844.

 Te novize pridejo vsako frédo na dvéh zhetertnih listih v Ljubljani na svetlo. Plazhujejo se v pisarnizi z. k. kmetijske drushbe v hišhi 195 v Šalendrovi ulizi bliso Brega; sa Ljubljano in sa tiste, ki jih ne dobivajo po pófhti, sa zelo leto s 2 fl., — sa pol leta s 1 fl.; prejmljejo se pa pri natiskovavzu na Bregu Nr. 190. Po poshti veljajo sa zelo leto 2 fl. 30 kr., — sa pol leta 1 fl. 15 kr. Po vsih z. k. poshtah se snajo dobiti.

Reja shidnih zhervov ali gofénz.

(Na dalje.)

b) Kakó dolgo shidni zhervi shivé, in kaj se s njimi do vpredenja godí.

Preden se zhervi v shido sapredejo, se petkrat spreminjajo, saspé, in staro kosho slezhejo ali se leve, in takó pet starost naredé.

Is skušnje se vé, de do perviga spanja po tém, ko so se slegli, terpí in jedó 5 dní, do drugega 4, do tretjiga 6, do zhetertiga 7, do petiga sadnjiga ali do sapletve 10 dní, in v vřim vkup 32 dní. Španje terpí vselej 2 ali 3. dní. Nehajo jesti, glave sazhnó pokonzi dershati in se ne ganejo vezh. Krajshi ali daljšhi zhař do sapletenja v shido pride od vezhi to je prave ali manjšhi gorkote, od škerbnejshi ali slabshi pashe in réje. Kjer je smirej potrebna gorkota in škerbna réja, se sapletó vezhidel, 30. ali pa še 29. in tudi zlo 28. dan po svojimu rojřtvu; v nekterih krajih pa 40. ali 42. dan, kjer jim je gorkote in hrane permanjkovalo. Beli zhervi, ki belo shido predejo, se tudi v tém nekoliko raslozhijo.

Zhe hozheřh mozhne in sdrave zherve imeti in lepo shido perdelati, jih morash smirej snashno dershati, jih vselej kadar se prekoshijo ali od spanja sbude, prenesti, in tudi še vezhkrat vmel, to je, drugo isbo ali prebivaljšhe, léso ali mresho jim s perjem naloshiti, de nanjo slesejo; staro leso pa vseti, posnashiti in posuřhiti, jim

ne prevelike ne premajhne gorkote dati, namrezh, dokler so še majhni, okoli 20 stopinj, ne vezhi; potlej pa od starosti do starosti manjšhi do 17 stopinj nasaj; jim sapo vezhkrat spremijnati; kadar saspé, jim okna sapreti, de so v tanu, in pa sdravo pashe jim nositi. Perje mokró, ali pa prashnó in blatno ali pa od tistoletnih mladik, ali sparjeno, ali s mano kakor s kakim medam pomasano jim je škodljivo in od njega poginejo; dim ali kaka diřhava ali smrad jim je sopern.

Majhne zhervizhke pasi s voljnim mladim perjizhem is méj, in ga jim drobno sreshi, peze pa saversi. Od sazhetka malo potrebujejo, kakor pa bolj rastejo, jim je treba zhedalje vezh, in sadnje dvé starosti še terdniga in mozhniga perja. Reshe se pa perje od sazhetka sató, kir se s tem filno veliko perja pervarje in manj potroři. Proti sadnjim ga ni tréba vezh resati. Sa 20,000 zhervov je tréba v 1. starosti 5 funtov, to je od sazhetka malo, potlej vsak dan in po majhnim vezh, takó de 5. dan 5 funtov sneše; v 2. starosti 15 funtov ravno kakor v prvi, vsakdan vezh perkladati, kakor zhervizhki bolj rastejo; v 3. starosti še 46 funtov; v zheterti 139 funtov, in v peti ali sadnji 795 funtov; vřiga tada 1000 funtov ali 10 zentov; zhe prav s perjem obrazařh in zhe ga od perviga résheřh, zhe pa ne, še vezh. Nikoli pa jim vezh ne dajaj, kakor toliko, kar morejo od obeda do obeda sneřti,

fizer drugo posmradijo in je potrata, kakor per vsaki shivali.

Velika 20 letna murva da okoli en ali pol drugi zent perja; kazih 10 velizih murv tada j ali pa vezh majhnih in mladih je tréba sa 20,000 zhervov, ki ti dajo okoli 60 funtov galete, in okoli 40 — 60 goldinarjev sa tvoj trud, ki si zhervize na 6 polizah 30 dní redil in jim strégel.

(Dalje sledi.)

Némfhka ali Luzernfka détela mózh-na podpora kmetovavzov.

(Konez.)

Sna biti, de si si hotel do sedaj s tem pomagati, de si svojo shivino na obzhinsko pasho (gmajno) pásti gonil: ali to je ozhitna fhkoda. Ko bi bile sofeske modre, vsaka bi svoje obzhine (gmajne) med seboj rasdelila, in vsak bi toliko semlje s némfhko detelo obfijal, kolikor mu jo je od obzhine padlo, in vsak bi bil na dobizhku *). Obzhina sa pasho malo tékne. Ker je smirej polna shivine, se vsaka traviza, kakor is semlje pomoli, proti podersa: in tako se shivina po pol dné po obzhini goni, in pride bolj isstradana v hlév, kakor je is hleva fhla. Tudi si shivina veliko pashe sama popázhi, kir korenine potére, in s gnojem, ki ga tam déla, spridi, de se ji perfskuti: take obzhine szhafama ob vse shlahtne forte selish pridejo, in so s pasjim strizam (konjsko pogazho), konjsko meto, in s drugimi enakimi selishi prerashene, sa ktere nobeno shivinzhe ne mara. Ako na takih obzhinah drevja ni, hozhejo po léti muhe in obadi shivino vjesti; ako je pa drevje po obzhini, ga shivina slo posfhkoduje: mlade fadeshe omaja, mlade deblize pogrise, in tako je ondi, kjer se shivina pase, teshko kako lepo sdravo, ravno drevo najti. Dalej morajo mejazhi, ki okoli obzhin polje imajo, ga vsako léto mozno ograditi, zhe hozhejo, de bi shivina is obzhine na-nj ne vhajala, in jim vse ne pokonzhala. Koliko trofhkov sopet to vsame, sofébnó, kir je léf zhedalje drashji! Tudi zhafa se veliko potрати, ker se to delo vsako spomlad poverne. Sakaj staro mejo v jeseni pastirji skurijo, in zhe jim jo she kaj ostane, jo po simi podrushniki (oferji) v svoje bajte snofijo: vbogi gospodar pa pojdi, kakor se sima odpravlja, nove ploté delat, ako si hozhesfh perdelkov obvarvati.

Pa to she ni vsa fhkoda. Morash imeti she pastirja, de ti vsak dan od sime do sime shivino stradat goni: sopet sguba. Takshni otrozi bi se lahko sa hishne in poljske dela obernili, in bi bili vunder h kakshnimu pridu; bi bili per odrashenih ljudeh, in bi se modrosti uzhili: tam

*) Tudi to je gola refniza, ktero vezhidel nashi kmetovavzi rasumiti nezhijo. Koliko dobizhka jim obzhine snedó! Pa kaj bo vnuk obzhine rasdeljil, kir je ded na njih krave pasil? — Prifhli pa bodo gotovo zhafi, kir bo vsak sa svoj kofzhik semlje rodovoljen prijel, svoj del od sofeda odlozhil in nizvizo ali travnik si naredil. In gotovo! ti zhafi nito vezh dalezh. Vrednistvo.

na pashi pa — saj se vidi in flifhi — kakshne modrosti se nauzhijo! Kir nimajo nobeniga strahoneta, in se med njimi vezhidel kak spazhenz snajde, se jih mnogo v hudobijo sabrede, poprej ko vejo, kakshno fhkodo sa zhafno in vezhno si nakopavajo! Savolj pashe jih veliko is shole in od ozhitne flushbe boshje ostaja, in tako pride, de se marfikteri pastirzhek, marfiktera pasteriza na pashih poshivini, in sa zelo shivljenje spazhi! — Ali ta fhkoda nizh ni? Menim de, in she vezhi, ko vsaka druga: je mlad fadesh popazhen, kakshno bo drevo is njega? je zhlovek she ko otrok ves narobe, kakshen bo, kadar srašte!

Némfhka detela vfh teh popak pervarje. Namesto otroke in shivino po obzhinah in gojsdih goniti; namesto, de po dvoje in troje ljudi zeledni po njivah s kofhmi sa seljo diga, de ima prilast, in potrebne dela sanemari; namesto, de se travniki sa prilast kofijo ali sa dragi denar v najém jemljejo: se kof semlje s to detelo obseje, in prilasta bo dovolj bres vse potrate zhafa.

Pa she kdo rezhe: „Na pasho pustim tudi sato shivino goniti, kir nimam v svojim dosti nastela, perpraviti ga pa ne morem toliko, de bi shivina smiraj v hlevi stala.“ Še motish! Delo, ki se naplezhvo in na pasho oberne, she toliko vershe, de se nastela toliko perpravi, kolikor ga je vezh potreba sato, ko shivina doma ostaja. In le pervo leto ti bo treba sa vezh nastela skerbeti, kakor poprej. Kadar she imash vezh gnoja, in njive bolj gnojish, ti bo shito bolj plenjalo, flama bo bolj gošta in bolj visoka, in kir ti travniki sa sushino ostanejo, samoresfh s flamo, sosebno s ershenizo in ajdovshnizo nastilati, kar da dober gnoj, shivesh sa shivino pa slab. — Vidish. tada j, de si od vfh strani na dobizhku! —

Kir te besede she o pravim zhafu pridejo, naj, kdor she nima némfhke detele, vsaj kak majhin kof semlje s njenim semenam *) obseje, in rad si jo bo drugo leto toliko nafijal, de mu jo bo obilno hodilo. Šeje se pa v pervih dnéh maliga Travná do polovize tega mesza. Semlja mora biti dobro in globoko preorana, in tudi dobro gnojna: narbolji bi bilo, ko bi se trikrat ali vsaj dvakrat preorala, dobro orahlala, in od vfiga selisha ozhifila, drugazhi je detela teshko selisha refhiti. Eni ajdo vmesh vsejejo, in kadar ajda zvete, jo pokofijo s detelo vréd sa prilast, in se tako selish prevarjejo. Kdor pa detelo samo seje, jo mora okoli svetiga Erasma opleti, drugazhi jo sele dufhi. — Ako jo letaf vsejesfh, imash o Krefu pervo kofhnjo, pred Veliko masfo she drugo, in o svetim Miheli tretjo. Druge leta potem imash pa vsako leto 5 — 6 kofhinj, in zhe vsako drugo jesen detel she nekoliko s gnojem potrofifh, ti ta detela obfioji 10 do 15 let v semlji. Semlja, ktera je sa na-

*) Dobro seme je lepo rumeno in svetlo.

Kmetijske in rokodelske novize.

Na svetlobo dane od z. k. kmetijske drushbe.

N° 10.

V frédo 6. Šufhza.

1844.

Te novize pridejo vsako frédo na dvéh zhetertnih listih v Ljubljani na svetlo. Plazhujejo se v pisarnizi z. k. kmetijske drushbe v hišhi 195 v Šalendrovi ulizi bliso Brega; sa Ljubljano in sa tiste, ki jih ne dobivajo po pošti, sa zelo leto s 2 fl., — sa pol leta s 1 fl.; prejmljejo se pa pri natiškovavzu na Bregu Nr. 190. Po pošti veljajo sa zelo leto 2 fl. 30 kr., — sa pol leta 1 fl. 15 kr. Po vsih z. k. poštah se snajo dobiti.

Ljubljanski kovazhi.

V Mirjo pridere
Nevsmilen tiran,
Ljubljano rasdere
Neverni Osman.

Sdaj zerkve se loti
Šhempeterške shgat', *)
Kovazhi na poti
Ne dajo konzhat'.

S gorezhim shelesam
Nad Turka deró,
S velikim terpesham
Šerzhno odshenó.

V Šhempetru s prozefjo
Kovazhi gredo,
H spominu tam svet'jo,
Bandro neso.

Vifhnjagorz.

Reja shidnih zhervov ali gosénz.

(Na dalje.)

Obédo se zhervam vsak dan shtirkrat daje, sjutrej ob 4, ob 10 dopoldne, ob 4 popoldne in spet ob 10 svezher, in se jim she vmes vzhafi nekoliko perloshi, pa nikoli poprej ne, de popreshno pojedó. Perva dva obéda sméta biti manjšhi, popoldanska pa obilnišhi. Perje se mora svestó pregledati, ter she tazhaf, ko se here, de

ni vmasano, prashno ali pa medéno in mokró. Zhe je prashno ali blatno, ga umij in vsufhi, pezle poresi in ga vselej na suhim in hladnim imej, de se ne posufhi, ampak de lepo in dobro ostane. Od konza, posebno zhe imash veliko zherov, vsaj 7 ali 8 ali pa she 24 ur prej nabraniga imeti, sadnje dvé starosti pa, 2 ali 3 dní, in ga ravno pred jedjó ali pašho resati ne poprej, je dóbro. Prej nabrati ga je sató dobro, de imash, zhe desh pride, jim kaj dati, in pa zhaf mokró perje osehniti. Sadnje dní, ko posebno veliko jedó, je to she bolj potrebno. Kadar jedó, mora v kozhi svitlo biti, solnze pa vanjo ne sijati.

Posteljze snashiti in zhediti, je perve 2 starosti tréba vsaj, kolikorkrat se zhervi od spanja sbudé in prelevé. V sadnji starosti pa nar manj vsak 4. ali 5. dan, ali pa kolikorkrat je kaj veliko pezlov na nji, ali zhe v kozhi difhati sazhné. Nesnaga se sunej kozhe ozhedi, in dobro je posteljze ali lese s pelénam obrisati. Gnoj tak sgnit je sa drevesa in zvetlize nar boljshi, in zhervovo blato, ki ga, zhe je veliko zhervov, lahko veliko naberešh, ni le nar bolj gnoj sa murvne drevesa, ampak tudi sa seleno farbo.

Šapo v kozhi poboljšhati, potikajo na Lashkim in Franzoskim selene pelenove veje med okna, na Némshkim pa malo solitarja na talarji sashgó. De morajo okna in vrata takrat, ko se to godi, saperte biti, ni tréba opomniti. Šizer pa se šapa

*) 3. dan Roshnizveta 1472 je Turk zerkev f. Petra v Ljubljani poshgal; v spomin tega beremo tukaj leta napif: »Anno 1472 den 3. Junii ist dieses Gottshaus St. Petri als Pfarrkirchen der Stadt Laibach von dem Erbfeindt christliches Namens den Turke abgebrannt und verheret worden. 1618.

v kozhi nar bolj popravi, ko se linze sgorej in spodej, kakor je sgorej rezhenó, ali okna in vrata nekaj zhasa odpró.

Zhervov nikar veliko s rokami ne prijemaj, ampak s perjem jih prenesi, ali pa novo leso in perje na nji naloshi, de nanjo slesejo.

Ko mislijo zhervi saspati, se jim ne ljubi vezh jesti, se sazhnó po konzú spenjati in po konzú dershati in glave nakvishko imeti. Takrat sazhnó spati in jih nikar ne nadlegvaj, jim tudi nizh jesti ne dajaj; okna posaperi, de bo v kozhi mrazhno. Po spanji se jim perje da, ter na drugo leso, de nanjo slesejo, in se spodnja, kjer so prej bili, vsame in posnashi. Perje se mora na vsaki novi lesi bolj vsak sebi djati, de zhervi prevezh na kupi ne ostanejo, ampak se loshe prostorneji premikajo in hitreji rastejo. Kakor vezhi prihajajo, morajo, se vé de, tudi vezh prostora imeti. Smirej je tréba skerbeti, de zhervi prevezh na kupi niso, kir se lahko poshkodujejo in lahko bolesni med njimi vftanejo. V jutrovi desheli, v Tartarii, kjer so ti shlatni zhervi domá, shivé po divje sunej po murvah in dosorijo, in se ondi po nesmernih murvnihi gojsdih lahko po svoji volji po drevji rasproste: per nas pa se morajo posebno savoljo nestanovitnosti vremena v kozhah rediti, kakor jih tudi she v Kini redé, defiravno so na Némshkim poskusili jih tudi na niskih drevezah ali na murvnihi mejah sunaj imeti, in so ondi dosoréli in shido spredli, kakor gosp. Fisher is Klošternajburga pishejo. Tode ptizhi jih in druge rezhi sunej slo konzhajó.

(Dalje sledí.)

Nar boljšhi plot, ki nar daljšhi terpi.

(Poleg nemshkiga).

Plot ni pri gospodarstvu taka kajbodi rezh, de bi tudi posebne skerbi in posornosti vreden ne bil.

Dosti fort plotov imamo, ali rasun sida je vsakimu gošta poprava potrebna, in zhes male leta se mora vsaki s noviga graditi ali staviti. To kaj denarjev, in veliko truda in zhasa potrebuje.

Vfiga tega tistimu ni treba, kateri si vé, ali hozhe plot is ternjeviga germovja safaditi, ki ga medvednik, ali medvedovo hrushizo, ali glogovez *) imenujejo. Prednosti, ktere taki plot pred všimi drugimi ima, so:

*) Medvedova hrushiza, medvednik, glog, glogovez, glogje (spitzblättriger Weissdorn, Crataegus monogyna, Jacqu.) zherni, v Notranjim beli tern imenovan, je germovje, vzhasi srašte drevesu enako, po 20 zhevljev in she zhes visoko, ima debelo, po pol pavza dolgo zhernkasto ternje in prav oštro. Perje je shpizhasto in ima prav globoke sarese. Zveté belo, meza Velikitravna in Roshnizveta. Lepodifhezhe zvetje je lizhno in se skupej v shopkeh dershi. Dosori meza Kimovza, in rodi podolgo-okroglo sadje, ki je po velikosti frednimu grahu enako. Ima prav terdo-rumenkasti léf, in se po svoji terdosti drenjevimu ne vdá. Prav pogostama se tega germovja dóbi, posebno v takih gojsdih, kjer je semlja jako pesthena. Na Krajnškim ga je na Gorenškim, na Dolensškim in Notranjškim kolikor se hozhe.

Vrednistvo.

- 1) na véke terpi;
- 2) lepo ga je viditi;
- 3) malo prostora potrebuje;
- 4) je po obilnosti gošt, de nobena stvar skosi nemore;

6) she vsako léto nekaj štele da.

Tako nam gosp. Živkov pishejo. To nas je spodbodlo, prav na tanjko naredbo tega plota rasloshiti, ki je med všimi plotmi narboljšhi, in ki ga po vezh vunajnih krajih imajo.

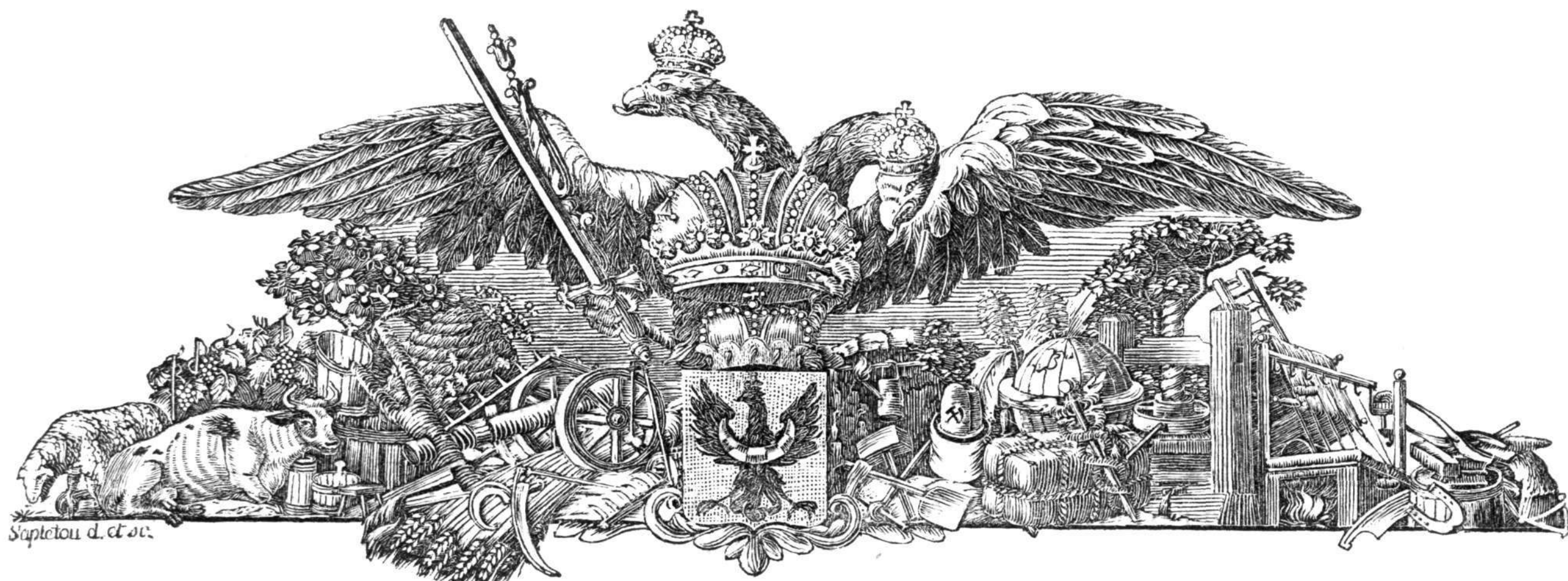
Kaj bi nam branilo, tudi po nashih krajih, take shive plotóve safaditi, suho leséno grajo pa, per kateri se tolikanj lepiga odrásheniga lesa potratí, skosi in skosi opustiti? Kaj zhe biti nam na poti, de bi tudi mi nashe prijetne kraje ver-tam enake narediti ne mogli? Šaj nemanjka nam róbe; med vsakim germovjem se ta tern najde; nam sa rabo ga stvarnik pušti po gošhavah rasti, le nam velja, k svojimu pridu obrniti ga.

Koliko dela persadéne navádna suha graja, in kako draga je, bodi spleténa, ali s plankami, s kolmi, ali s rantami sostavljena! Vsako leto ji je popravljanja treba, na vsake 5 — 6 let jo ponoviti gre; shkodo veliko si tadaj po gojsdih in v léfu sami naredimo. Shkode in dela pa si odvernemo, zhe bomo shive plotóve safadili. V sheštih — desetih letih, bodo nashi kraji vse drugo podobo dobili, zhe bomo delo she letas sazhéli, in se ne obotavljali. Gotov dobizhek je shiva ograja per kmetiji, ako je prav nasajéna, in zhe si ji do prvih sheštih let reje po pameti stréshe. Shiva graja je taka dobra rezh, de priden gospodar, ki se od te reznize preprizha nozh in dan pokója nima, dokler si je ne safadí.

Kako gre ternov plót saditi?

Nar pervo delo je: tam, kjer ima shiv plot safajen biti; semljo pol drugi — do 2 zhevlja na globoko, 4 do 6 zhevljev na shiroko prekopati in premetati, to je, popolnoma tako obrniti jo, de sgorna shiva peršt spodaj — spodna mertva peršt pa na verh pride. Kdor hozhe spomlad saditi, mora semljo, kakor je rezhenó, v poprejšhni jeséni prekopati in premetati; kdor v jeseni sadi, naj prekoplje in perpravi semljo takó poprejšhno spomlad.

Spomlad — preden sok v léf doide — ali pa jesen, kadar listje odpada, gre plot saditi. K tému vréshi nar pred po ti poprej prekopáni semlji en zhevelj globok, dva zhevlja shirok shléb (graben); potem si skoplji lepe ternove vsadike, nikar jim koreninz ne potergaj, in ne poshkodovaj, ampak perreshi jih rávno, in pušti jim nar vishji po zhevlju dolge shtule; kjer nosh déla ne stori, mora shaga pomagati; povéshi jih v butarze, ovij korenine s maham. Zhe je treba vsadike dalezh pripelavati, s vodó mah oblivaj, de se korenine ne presushe prevezh. Sdaj vtakni nekoliko kolzhekov po frédi skopaniga shlébu

Kmetijske in rokodelske novize.

Na svetlobo dane od z. k. kmetijske drushbe.

N° 11.

V frédo 13. Šufhza.

1844.

Te novize pridejo vsako frédo na dvéh zhetertnih listih v Ljubljani na svetlo. Plazhujejo se v pisarnizi z. k. kmetijske drushbe v hišhi 195 v Šalendrovi ulizi bliso Brega; sa Ljubljano in sa tiste, ki jih ne dobivajo po pofhti, sa zelo leto s 2 fl., — sa pol leta s 1 fl.; prejmljejo se pa pri natiskovavzu na Bregu Nr. 190. Po pofhti veljajo sa zelo leto 2 fl. 30 kr., — sa pol leta 1 fl. 15 kr. Po vsih z. k. pofhtah se snajo dobiti.

Reja shidnih zhervov ali gosénz.

(Na dalje.)

Kadar zhervi dosorijo, to je, po zhetertim spanji 8. 9. ali 10. dan, sazhnó skorej zkašti biti, kakor srela vinska jagoda, de se skorej skosi nje vidi, mehki postanejo, nehájo jesti, sazhno vratove nakvisihko vsdigovati, po robi lese lesti, kakor de bi nekaj iskali in bi radi nakvisihko shli. Ko to vidish, takrat jim sadohti, strushkov ali oblanz, ali fuhiga drazhja ali pa flame nastavi, in bojo kmalo nanje sazheli iti in si bodo kraj isbrali, kjer bodo shido delali in se vanjo kakor v kakshno jajze sapredli. Takrat se jih nizh ne dotikaj, kateri so leni, postavi sraven njih drazhja, ali oblanzov ali flame; kateri pa she jedó, tistim nar lepsziga perja pokladaj. V 3. in pol dnéh se zhervi popolnoma v shido sapredejo. Narprej narede okoli, kakor kako mrésho pajzhevni podobno, ki jo na Lafhkim bavelo imenujejo, potlej pa drugo, ki ji na Lafhkim galeta, na Franzoskim pa kokon pravijo, podobno rumenimu ali pa belimu jajzhiku. Takrat ko se to godí, sazhni malo vezh sape v kozho pufhati.

Ko se vfi zhervi vpredejo, je treba lese in dilize, na kterih so bili, vseti in lepó posnashiti. She le zhes 8. dni se galette ali shidni jajzhki oberó, ter varno de se shida ne rasterga. Bavela se obere in posebej hrani, in tudi posebej ali prodá, ali pa rokovize, nogovize ali druga lepa obléka is nje sprede, ali pa sa dobre lanke in gorke

odeje oberne. Potlej se sa séme nekaj jajzhkek odbere in se na stran denejo; is njih bodo potlej metulji islesli in séme sa prihodno leto naredili. V drugih galetah pa se morajo vfi zhervi bersh pomoriti, ali pa zhe jih sam ne pomorish, prezej prodati, in jih bo kupiz pomoril. Zhe bi jih ne pomoril, bi zhes nékaj dni metulji is njih islesli, galetu poshkodovali in vse delo bi bilo skorej sahtonj.

c. Kakó se zhervi v galetah pomoré.

Zhervi se v shidnih jajzhkih, v galetah ali kokonih, tako le pomore: deni vrele vode v posodo, v shkaf ali v zheber, galette ali kakone v refheti na tako posoda deni in s ruho ali s kom drugim pokri in jih bo takó vrele vode sopár umoril; pol firtelza ure je vse mertvo; zhe bi pa she ne bilo, she enkrat tako naredi; potlej pa take jajzhke, v kterih so zhervi poginili, posufhi ali na solnzi ali pa na pezhi, in jih v zhednim fuhim kraji pred mislmi in pred praham hrani, de jih bosh ali prodal, ali pa bersh ko bosh zhas imel, shido isfnoval na vrateno ali pa na motovilo.

Tako pomoriti zherve je nar losheji, nar hitreji in nar manj bres shkode, in satorej boljshi, kakor v pezhi.

Zhe bi shide ne snal, ali dolgo ne vtegnil odviti, je tréba tako galetu prodati, de je mol ne sazhne jesti, in zhe bi je v fuhim kraji ne

hranil, ti shida vtegne strohneti in tvoje délo je saſtonj.

Zhe imafh zherve, de belo shido predejo, deni jih poſebej; taki kokoni ſo drajšhi, pa manj ſhide dajo.

En kokon imá okoli 900 — 1200 zhevljev dolgo ſhidano nit, in 200 — 500 kokonov gre na 1 funt, in 10 — 12 funtov kokonov dajo 1 funt ſhide, ki ſe po 8 — 10 goldinarjev prodá. Takó 20,000 zhervov bo dalo okoli 60 funtov kokonov, ali 6 — 10 funtov ſhide, in vezh ko 60 goldinarjev, zhe v vſim tako ravnafh, kakor ſi doſdej ſliſhal, in zherve 30 dní ſkerbno paſefh in jih zhedno imafh.

Is tega ſe vidi, de bi ljudje, kmetje, veliko denarjev dobili, zhe bi hoteli tega tako lahkiga perdelka lotiti ſe, in veliko jih je, ki bi lahko ne le 20,000 ampak vezh od 100,000 zhervov prerediti, zhe bi hoteli doſti murv naſaditi. Po- glej tudi te novize ſtran 24 per napifu: „Unaj- ne povéſti.“

(Dalje ſledí.)

Kako gre ternov plot ſaditi, in rediti ga?

(Na dalje ſ perlognim liſtam.)

Ker ſèm ter tje ljudje ſhe niſo popolnoma pre- viſhani *), de je ſa kmetije koſiſniſhi, ſhivino v ſhtali rediti, kakor jo na paſho goniti, je tréba tadaſj vſajen ſhiv plot pred paſhno ſhivino ob- varvati, fizer bi bilo perſadevanje ſaſtonj in po- troſhki bi bili ſavérſheni. Shivi plot mora biti ſ drugim ſuhim plotam ſaſtavljen, ki je ſ léſhov- jem ali ſ verbjem opledén; tode ſuh plot mo- rafh, popred, kot ſhiviga ſaditi ſazhneſh, tri zhevlje prozh od ſhiviga poſtaviti, de mu ſenze ne dela, de delovez ſadoſti proſtora ima ſhivimu plotu ſtrezhi; varvavni plot mora toliko viſok bi- ti, de ſhivina zhes-nj mladiga ſadila objeda- ti nemore. Do pet — ſheſt lét mora ſhiv plot tako ſavarvan biti. Kadar naſajen plot 5 zhev- ljev viſok ſraſte, ſe mora po ſtranéh perſtrizhi, in mu ne puſtiti debelje ſe ſrediti, kot pol zhev- lja; taki plot je mozhan, kot ſid; nar hujſhi mras mu vezh ne ſhkodje.

Ako bi ne bilo ſadivniga ternja dobiti, ſe morajo vſadike pa is ternoviga ſemena ſrediti. Seme ſe nabére pod ternovim plotam, ki je okoli 8 — 10 lét ſtar. V jeſen ſéj ſéme na zhiſto, pol zhevlja globoko prikopano lého doma v vértu. Šej ga v verſte, po pol zhevlja ſakſebe ſhiroke, ali pa na ſploh tako, de vſako ſémenſko ſernize po 6 □ pavzov proſtóra dobi.

Šejano ſeme ſe mora ſ lopato ali ſ kakſhno ſhaganzo dobro potoptati; potem pa po verhu ſetve drobniga gnojja na tanjko ſavoljo tega po- trofiti, de ſe ſemlja prevezh ne poſuſhi.

Koj ſpomlad, kadar ſe ſemlja odtézhe, po-

tréſi tanjke ſkoſi ſito preſijane perſti firtelz do pol pavza na debelo po lehi; med letam oſejano lého zhiſto plévi; ſhe le drugo ſpomlad ternovo ſéme poſhene in obſeleni. Mlade, raſtljike puſti dve leti raſti, leho od plevela zhiſto derſhi, glej de ſadu trava ne preraſte, in ne ſaduſhi. Kadar ſo ternove ſhibinze, kakor perſt na roki debéle, ſo perpravne ſa preſajati.

Opravila v pervim letu.

(Glej na perlógi podobo 1. kakor je v ſpomladi; — podobo 2. kakor v jeſeni.)

V pervim létu ni treba nizh drusiga, kakor ſad zhiſto opléti, in ſ dvojno-roglato kopázho okopáti ga; v ſuhótnim polétju pa mlado ſadilo vezhkrat ſhkropiti. Te le ſo opravila ſa vſako léto:

Opravila v drugim létu.

(Na perlógi vidifh plótovo podobo 3. kakor je pred pervo obré- ſo, podobo 4. kakor je po réſi; podobo 5. kakorſhna je okoli kréſa; podobo 6. po kréſi; in podobo 7. kakor je v jeſeni téga léta.)

Špomlad, préden berſt pogánja, ali tudi v poprejšhni jeſeni po Liſtopádu perréſhi, ali odſhágaſj vſe ſadike prékaſto, od pol drugiga — do dvéh pavzov od ſemlje viſoko, tako fizer, de dva popka na ſtébli oſtáneta; iſtrébi jim vſe mla- dike, ki bi bile v pervim letu pognále; ne pu- ſhaj ga od dvéh pavzov daljšhiga ſtebla is ſem- lje, zhe ravno nobéniga popka, ali ozhéſa na njemu vezh ni. Kjer odſhagujeſh, moraſh reſi ſ oſtrim noſham glatko perzhelíti, (kakor 4. podoba ka- ſhe.) Sdaj, ko ſo vſadike v drugizh podrésane, — tode ne viſhji, kot dva pavza od ſemlje — in ko ſo ſe ſhe mozhnejſi ſakoreninile, bojo mozhnó vejnate mladike ſagnále. Ko bi ſe nektére vſadi- ke ne priyéle, jih koj poruj, in druge zhverſte nameſti. Take na novo poſajene ſtébla moraſh ravno tako podrésati in obdelováti, kakor une per pervim vſajénju. V tem létu moraſh vſadi- ſhe nektarikrat prekopati, in enkrat plitvo oko- páti, ſkoſi in ſkoſi pa plevéla ga zhiſtiti.

Kadar moſig ſaſtávati ſazhne, to je koj po kréſu, preglej vſako ſadiko poſébej, puſti vſaki ſadi- ki dve nar lepſhi in nar ravnifhi mladike, druge pa, zhe ſo jih naredile, per ſtébli glatko iſtré- bi. Glej, de boſh is med nar lepſhih in ravnih véj, le take odbral, ktere niſo na ſtran, ampak na ravnóſt ſaplótovo verſtjo ſagnale; ſakaj na tem obſtoji lepóta in terdnóſt plotá, de ſo mladike is perviga lepo ſverſténe; ſatorej moraſh vſe po- ſtránſke in nepotrébne ſhibinze odreſati, ko bi bile ſhe tako ravne in lépe, vſakimu deblu pa le po dvoje puſti ne vezh. Ko bi bila na kakim deblu le ena mladika ſraſtla, odréſhi ſhe to glatko do dvéh ali treh ozhéſ; is téh bote perhodnizh go- tovo dve mladike pognále.

(Konez ſledí.)

Franz Hladnik.

Ljubljankiga museuma je pred nekimi tedni darilo dotéklo, ktero je gotovo vſim domorodcam prav drago.

*) 0, de bi le ſkoraj bili!

Shidne gofénze fhe boljshi srediti,
De bofh dal domazhe fi rute tkát'.

Sagotoviti snafh hifho in fhtále,
Zhe te ognjene nefrezhe preh'té;
Bódefh faj dóbil, kar so te kofhtále,
Zhefar te drushbe postave uzhé.

Drévje fhkodljivih gofénz obvar'váti,
Ktére rasjéjo vfe zvetje in fád,
Njenih plémenov na tanjko posnátí,
Uzh' se v novizah ti, dókler fi mlád!

Štanizo s fápo fogréro kuríti,
S zhefhpljevím drévjem boljshi ravnat,
De bo vřak léto rodil', se nautziti,
S' perjem besgovim bramorja pregnát'.

Lepe poduke dajejo novize
Sa gořpodarřivo in druge rezhi:
De bi piřale fhe druge refnize —
Ktére prebriřan mosh řtari *) — uzhi!

Potlej bi s' mladim — prepéval jas hválo,
Šúřha ne vprařhal, al' gor' gre al' ně,
Zhe bi le drushba prebila to řkálo,
Ktéra nařproti refnizam je fhé.

* * *

Reja shidnih zhervov ali gofénz.

(Na dalje.)

d. Galete ali kokoni sa séme.

Kadar kokone sa séme odbirařh, vsemi nar lépfhi, terde in zhverřte, ne pa nar vezhih, in deni jih na řtran. Vzhaři je boljshi séme kupiti, kakor nar boljshi in nar lepřhi kokone satreti. Zhe pa bliso semena ni, je boljshi sa prihodno séme domá fi napraviti.

Dobro bi bilo véditi, kteri so moshkiga, kteri řhenřkiga řpola; pa teshko je to natanjko véditi. Tiřti kokoni, kteri so řhirokljařti, řkosi enako debéli in podolgařti, so vezhidel řhenřkiga řpola, ali oné; tiřti pa, kteri so na řrédi kakor prepařani, vderti, zhverřkljati, ne debéli, na konzeh řpizhařti, so vezhidel moshkiga řpola, ali oni.

Sa 20,000 gofénz ali zhervov potrebúješh 60 parov metuljev, ali 120 kokonov; bavelo in druge nezhednořti jim oberi, de ne bo napotja, ko bodo metulji is kokonov řhli.

Dvanajřti, řheřtnajřti ali dvajřeti dan po tem, ko so se vpredli, sazhnejo kokoni, v kterih so řhivi zhervi, na konzéh mokri perhajati in se majati, kokoni se ondi rařpoznajo in metulji isleřejo is njih.

Take kokone, kteri so v to odlozheni, deni na popir ali na kako lepo diljo, ali na platno. Gorkota mora biti 15 — 18 řtopinj, řizer se metulji posneji isleřejo. Zhe je řapa v kozhi mokrotna, jo je tréba pořuřhiti, to je, v peřhi řakuriti. Takrat je prav le toliko řvitlobe v kozhi, de se rezh od reřhi rařlozhi. Metulji pridejo na dan vezhidel perve tri ure po řolnzhnim řshodu — lépa podoba is groba vřtajeńja in noviga řhivljeńja! Sdaj ni vezh zherv, ampak metulj.

(Dalje řledí.)

*) Menimo, de gořpod * * * řlavńiga dohtarja Hanemana miřli, ozheta Homeopatije, ki je lanjřko leto v řř. letu řvojiga řhivljeńja v Parisu umerl. Vredniřřtvo.

Kako gre ternov plot řaditi in řediti ga?

(Konez.)

Opravila v tretjim létu.

(Podoba ř. kařhe, kakorřhno je řadilo řpomlád; podoba ř. pa kakor řeřén.)

řpomlad, ali pa řhe v řeřeni popreřřhniga leta perréřhi med létam řrařtene mladike — mozhneji do ř pavzov — řhibkeji do 4 — 6 pavzov, (glej podoba ř.) Pri tem opravilu glej řkerbno na rařřljivořt vejiz. Tukaj velja, kar pri řadnim drevju, namrezh: mozhneji zhe je veja ali mladika, manj se je perréřshe; tanji zhe je, vezh je morařh odresati. řatorej bo le ta do ř pavzov perkrařřhana mladika, 6 do ř drusih rařřlik pořnála; una do 4 pavzov perréřřana bo pa le dvoje ali troje rařřlik řagnála, ktere bojo veliko hitreji rařřle in unih řřmero, zhe ne řhe v tem letu pa řaj v drugim gotóvo dorářřle. To le perresovanje je poglavitno delo, ker podresane mladike řhe v tém letu veliko drugih řtranřkih vejiz řařřéńejo, s kterimi se perhodni plot prav gořtó řterne. Obresovánje řtori, de se deblo mozhno vkorenini, in lépe viřoke mladike pořanja. Med tem, ko řok ořhivi, je tréba k mladikam, ki krivo ali medlo rářřejo, po dva do tréh zhevljev viřoke kolzhizhe potakńiti, na kterih se krivo řrařřene veje perveřaje pořavnati morajo, řhibkeji na - nje perveřane pa se opéřajo, (kakor podoba ř. kařhe); bres tega, bi se vře krishem řkodrálo. Prav je, zhe koj ob vřajeńju take řtebriřhe v tlá řabijeřh, in jih s řeřkovimi palzami ali latami ravno pořheř polátířh, (kakor je v řlednim opravilu zhetertiga leta pořiřano); potém pa vře krivo řrařřene in řhibke vejize na - nje perveřeřh. řraven tega mora v tem letu řadilo zhiřto opléto, in řaj enkrat plitvo okopano biti.

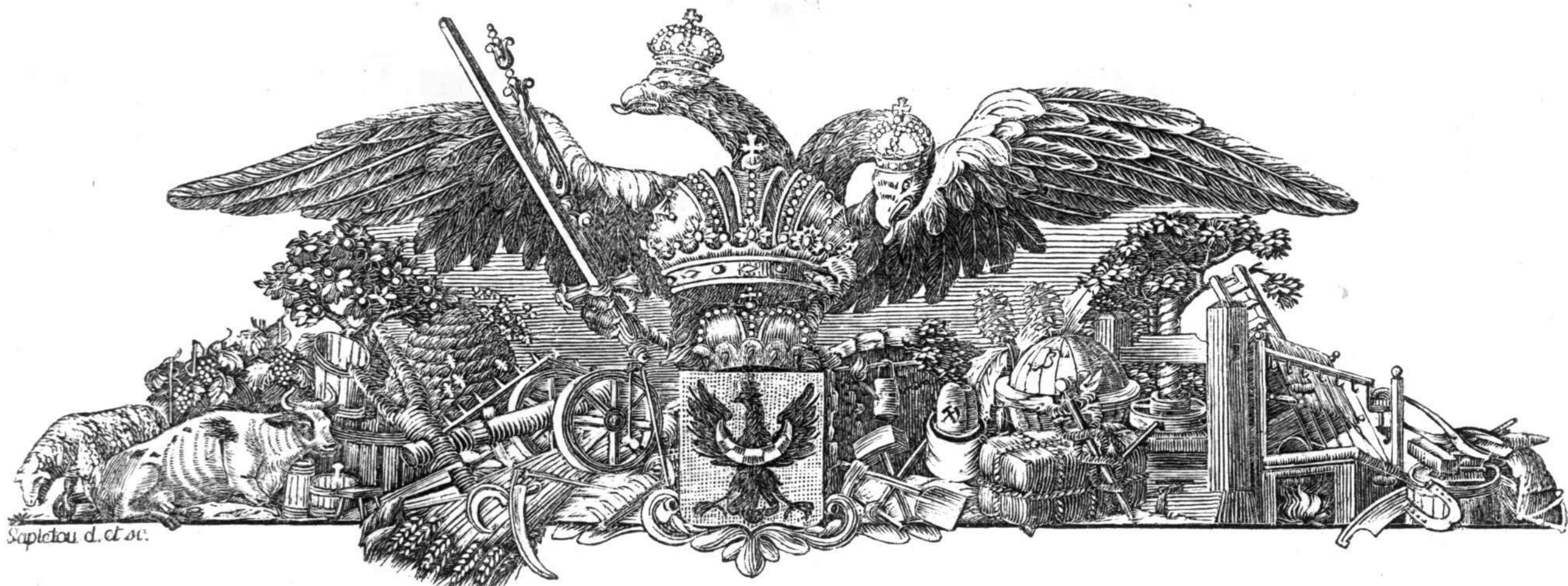
Opravila v zhetértim létu.

(Glej podoba ř. kakorřhen je plot řpomlad.)

V tém létu je tréba tako ravnati, de se vřajeń plot perhodniřh sa terpeřh, lép in gořt řredi, kir ga bořh odvřihmal vřako leto tako prepletal, de bo vř popleten plot ř zhevljev viřok řrařřil, zhe bi bilo tréba, řna tudi řhe kaj viřhji biti.

Preden ga pleřti sazhneřh, pořuj kolzhizhe, na kterih so pred to leto rařřlike perveřane bile. řdaj perréřhi s ořřtrim nořham vř řtranřke nepotrebne řhibize, ki so is mladik pořnale, od seńlje na kvířhko takó, de vřaki 2 ali ř do 4 ozhéř ali popkov puřřířh. Takó dobiřh řpodaj kořháte, řgoraj pa glatke in ravno řrařřene řhibe. Po tem řabí kolizhe v verřto řadila, po ř zhevljev viřoko, in po ř zhevlje narářen; na nje perveřhi dolge ravne remelje ali láte po zhevlju od tal; po teh ravnaj pervo pletenje naravnořt, de plot řakrivljen ne bo.

Pletenje opravljata dva delovza; eden priřtikva rařřlike nařkrish, pa mora vřńjate rokoviře imeti, drugi jih s lizhjem perveřuje na krishih

Kmetijske in rokodelske novize.

Na svetlobo dane od z. k. kmetijske drushbe.

N° 13.

V frédo 27. Šufhza.

1844.

Te novize pridejo vsako frédo na dvéh zhetertnih listih v Ljubljani na svetlo. Plazhujejo se v pisarnizi z. k. kmetijske drushbe v hiši 195 v Šalendrovi ulizi bliso Brega; sa Ljubljano in sa tiste, ki jih ne dobivajo po pošti, sa zelo leto s 2 fl., — sa pol leta s 1 fl.; prejmljejo se pa pri natikovavzu na Bregu Nr. 190. Po pošti veljajo sa zelo leto 2 fl. 30 kr., — sa pol leta 1 fl. 15 kr. Po vsih z. k. poštah se snajo dobiti.

Sirotek.

(Poleg česke ljudske pesme).

V mladih dneh zgubilo
Dete mater milo.

Začne odrašati,
Misli: kjé je mati?

»Tata, ah moj tata!
Kjé je mama zlata?«

»Mama je zaspala,
Nikdar ne bo vstala.

Na pokopališi
Vstrie duri jo iši.«

Dete to slišalo,
K grobu pribežalo,

Z iglico kopalo,
V groba dno tišalo,

K truplu dokopalo,
Britko zajokalo:

»Ah l' en glasik pusti
Mama z sladkih usti.«

»Milčik, nisim vstani —
Težka perst mi brani,

In na serci kamen,
Hujši kakor plamen.

Pojd' domú, saj tamo
Imaš drugo mamó.«

»Ah ta ni tak mila,
Kakor vi ste bila.

Ko krùh reže, bleđa
Trikrat ga ogleda;

Ko ste ga vi dala,
Ste ga namazala.

Češe me na glavi,
Laske m' okervavi;

Vi ste me česala,
Sladko objemala.

K' mi nožice mije,
Me ob mivnik bije;

Vi ste me vmivala,
V čelo kušovala.

Ko mi srajco pere,
Se nad mano dere;

Vi srajčico prala,
Sladko prepevala.

Č'mu ta nova mati?
K' vi nemor'te vstati!«

»Idi ljubčik, zroči
Božji se pomoči.

V kratkim pridem h tebi
Pa te vzamem k sebi.«

Dete se vernilo
Glavco položilo.

Pervi dan zbolelo,
Drug' dan oterpnelo,
Treti — pokop 'melo.

S.

Reja shidnih zhervov ali gosénz.

(Na dalje.)

Kokoni sa sème.

Islesheni metulji nimajo drujih shelj, kakor porozhiti in pomnoshiti se. On sazhne s peruti foflati, in je manjši od nje, ona pa je debeljši in s peruti malokdaj in malo migljá. Ko se sazhnó sporozhati, jih je tréba sa peruti na popir ali pa na platno prenesti in jih kazih 6 — 8 ur vkup pušiti. V kozhi mora smirej she sdrava lapa in temno biti in gorkota smirej enaka. Ob

6 ali 7. sjutrej se isleshejo metulji, to je, pridejo is kokonov, ob 8. se sazhno sdrushovati, in oštanejo vkup do 2. ali 4. popoldne; potlej se vfi smejo raslozhiti in on pogine nekaj dni potem, in nizh ne jé, kar je metulj. Ona pa sème sazhne lezhi na popir ali na platno, kamur je djana, podobno makovimu semenu, in pervih 36 — 40 ur isleshe skorej vse, potlej malo she. Isleshe ena okoli 400 — 500 drobnih jajzhik ali zhervniga semena sa prihodno leto. Zhista lapa, gorkota in tema oštane kakor prej. Zhes 8 ali

10 dni pogine tudi ona in nizh ne jé, kar je metulj bila.

Islesheno zhervino sème je ali belo ali pa rudezhkasto. V gorkoti se farba jajzhik tako spreminja: is rudezhkastih postanejo bolj samokle in rudezhkastofive, potlej rujave, potlej zhernofive ali pa vshivo pepelnate. Petnajst do dvajset dni potrebujejo, de se takó dogotové, in so potem popolnoma srele. Nekaj dni potlej, ko so tako dosorile, se vsame popir, na katerim so isleshene, se dva — shtir — ali ofemkrat pregane in sviye in se v hladan, suh kraj nese, kjer gorkota po letu ne stopi vishe od 15 stopinj, po simi pa ne pod 0. Zhe bi se kmalo potem, ko so isleshene, spravile in s-hranile, ko so s-he mokrotne, bi savite lahko splestovale in se spridile. Nar bolj je tak popir potlej djati pod strop v kak hladan obók (velb), ali v kamro ali v hram in ga na kak drat obešti in gledati, de misli, podgane, ki jih grosno rade snedó, do njih ne pridejo, in pa de prah tudi ne more do njih. V poletni vrozhini je tréba vezhkrat pogledati, zhe jajzhka niso na mokrotnim, ki jim slo shkoduje, ali zhe jim ni pregorko, de bi se vtegnili zhervi islezhi.

Zhe je treba táko seme delezhe poslati, ga je narbolj v isdovbljenim tersti na obéh konzéh s tanjkim platnam savesaniga poslati. To se smé pa le posno v jesen ali pa sgodej spomlad storiti, de se per gorkoti po potu zhervi ne isleshejo.

(Dalje sledi.)

Opomba sa spomlad.

Po svojih opravkih gredé, se mi je te dni pot sa neko valjo prav kratkozhasna sdela, in s veséljem fim sadno drévje ogledoval, in sraven tega so se me te le shelje ofule: O, de bi pazh nafhi rojaki svoje verte s sadnim drévjem bolj pogoštama safadili! de bi sadja imeli sa svojo rabo, kolikor je le mogozhe, gotovo ne bi jih toliko denarjev sa-nj smetali. Dôbro vém, de ga vsaki zhifla, bodi si mlad ali star; de ga pa nima, moram usrok le v njegovi lenobi in sanikernosti iskati. — In do nekiga prav prostorniga verta pridevshi, sasilshim nenadjama v njemu to le ojstro in hudo gorizo: „Naj perporozhujejo sadno drévje saditi in rediti, kolikor hozhejo, per naf ne storí po nobeni zeni, in zhe ravno kaj srašte, ti presneti marzhesi od gosénz vse poshrejjo in pokonzhajo, kdo bo vse te meshizhke in salege gosénzhne obral? nozh in dan bi se mogel po drévju plasiti, s-he bi nizh ne opravil; gosposka ne úmi, kaj je s tem slodjem opraviti, preden se satare.“

Tega flishati se nevoljen zhes mejo stegnem in vidim presherniga vlastnika preklinjati, in zhes gosénze grositi se. Réf, prav velik in prostoren vert imá, in prav dosti bi imel opraviti, preden bi vse drévje obral. Ali moj presherni abotnik

se raji vsiga sadja snebí, ki bi mu ga drévje roditi snalo, ko de bi ene dni drévje gosénzhne salége trebil. Ako se pa daljiga dela in truda boji, bi mu rekel: Kratko nikar, saj dôbro vésh, de ne sagromi drevó ob pervimu mahljeju.

Gotova resniza je tudi, de ptizhi veliko tazih meshizhkov in gosénzhnih saleg pokonzhajo; pa namesti, de bi otrebljenje sadnih drevés ptizham srozhili in pervoshili, vidim sem ter tje po vertih ptizhje nastave zhes zelo simo in spomlad, in koliko shkode bi nafhimu kmetovavzu te nedolshne shivalize na sadnim drévju pervaruvale, zhe bi jih le shiveti pustil.

Tode she ozhe svojimu otroku, dezhibu she v narozhju kashe in oterpnjeno serzé déla, kako se nedolshni pevzi na nafhih vertih lové in ob shivljenje spravljajo. — O de bi pazh vsi vertni vlastniki in gospodarji sadniga drévja k sposnanju prishli h kakoshnimu pridu in rabi so jim nedolshni ptizhi! gotovo bi se jih usmilili in pervoshili bi jim shivesha, ki ga po vertih v gosénzhni salegi nevtrudeni obérajó, in veliko shkode sadju odvrazhujejo. In saréf per tem sposnanju ne bodo nikoli zhes zefarske gosposke godernjali, ktére jim prepovedujejo spomlad in poleti ptizhe loviti, moriti in perporozhujejo sadno drévje od gosénzhnih saleg zhištiti in trebiti.

Ne misli pa ljubi moj sosed, de ti bodo nedolshni vertni pevzi sami po tvojim vertu vse sadno drévje gosénzhnih saleg ozhištiti in potrebili; ampak tudi sam si persadevaj ozhištiti ga, kolikor moresh, ne bodi sadovoljen, zhe si meshizhke is svojiga drévja spravil in po vertu rasmetal, ali pod drévjem leshati pustil, temuzh pograbi jih skupej in na mesti jih potari.

Stori to, bosh vidil, de nam bosh hvalo vedil; imel bosh sdravo drévje, in obilno sadja ti bo jesensko plazhilo!

— zh —

Dober svèt.

Séj proti vezheru in pušti sème zhes nozh verh semlje leshati, de rosa na-nj pade, drugi dan pred folnzhnim is-hodam ga pa savlezhi. Taka fétev ti bo vezh dni popred selenila, hitreji rastla, in do defétih dni od druge pred dosorela. Slama in klaf bo vezhi in serno bolj moknato, nekteri tudi pravijo, de taziga shita ptizhi ne sobljejo.

Dr. Orel.

Ferlanova pinja in zheski kolovrat. *)

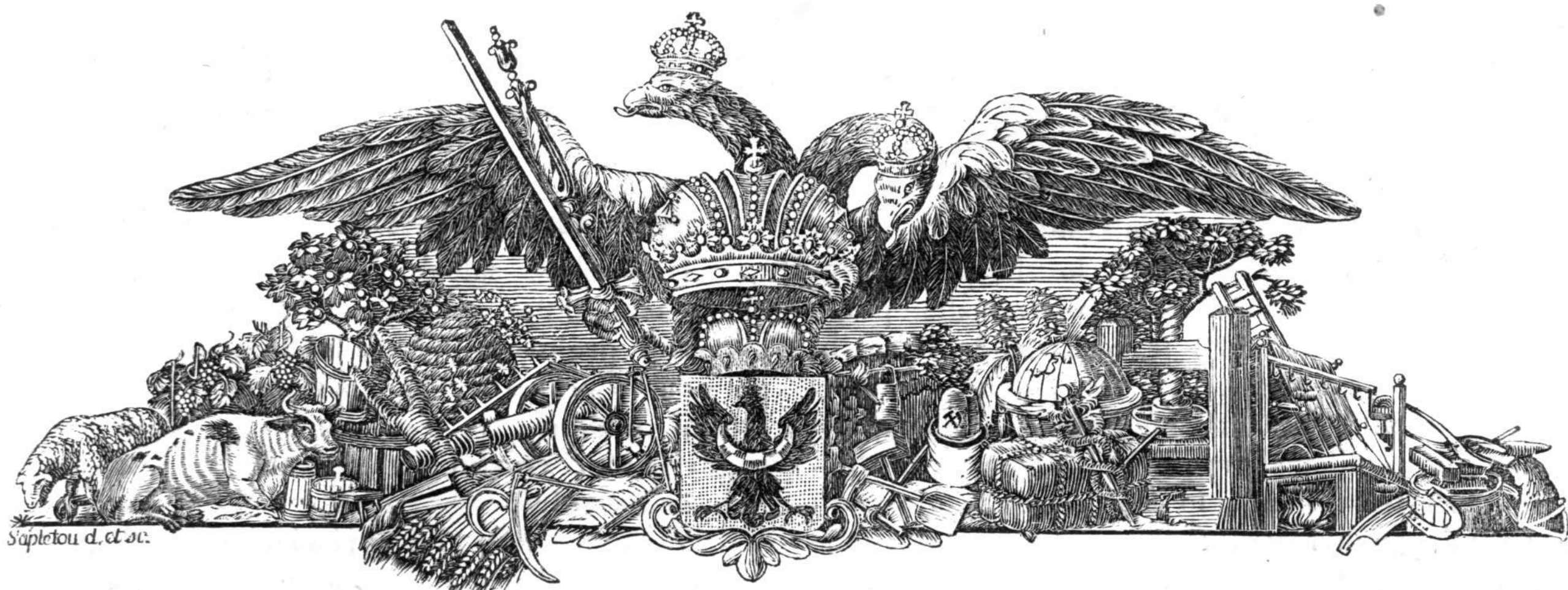
Is Shofhtanja na Shtajerfkim.

Pinjo, ki so jo zhafti vredni gosp. Matévsh Ferlan snajdli, ne bodem po vsih uftah hvalil. Berite kar od nje v novizah v 2. in 18. listu pishejo, in jef po skušniji poterdim. „Gotovo je tako!“

Novo pinjo, ktéro mi je z. k. kmetijska drushba is

*) Sa kmetijstvo vneti uzhitel gosp. P. Mufy je sheljl Ferlanovo pinjo in zheski kolovrat kupiti, ktére mu je z. k. kmetijska drushba prav rada poslala, profiti ga, storjene skušnje od nju v svojim zhasu rasodéti.

Vrednistvo.

Kmetijske in rokodelske novize.

Na svetlobo dane od z. k. kmetijske drushbe.

N° 14.

V frédo 3. Maltravna.

1844.

Te novize pridejo vsako frédo na dvéh zhetertnih listih v Ljubljani na svetlo. Plazhujejo se v pisarnizi z. k. kmetijske drushbe v hišhi 195 v Šalendrovi ulizi bliso Brega; sa Ljubljano in sa tiste, ki jih ne dobivajo po pošhti, sa zelo leto s 2 fl., — sa pol leta s 1 fl.; prejmljejo se pa pri natičkovavzu na Bregu Nr. 190. Po pošhti veljajo sa zelo leto 2 fl. 30 kr., — sa pol leta 1 fl. 15 kr. Po vsih z. k. pošhtah se snajo dobiti.

Pirhi.

Ze tički pojejo,
Ze rož'ce cvetejo,
Tud sneg beži proč;
Tih vetričik veje,
Zar solnčni me greje:
Velika bo noč!

O blagi deklíči!
O srečni fantíči!
Ki pridni ste bli:
Ker pirhe izbrane,
Prelepo pisane
Zdaj mati deli.

Pa tudi zbiralá,
Komu jih bo dala,
Katermu li ne;
Kako se obnašali?
Ste li jo slušali,
Ko slušati gre?

Je bila vam sveta
Zapoved očeta:
»Potrebne reči
Za dom se učiti
In dobro zuriti,
Dokler ste mladi«?

Pastir, ki ovčice
V zelene ravnice
Rad gonil je past,
Pohvale plačilo
Bo dobil obilo,
In pirhe na čast.

Deklica, k' je prela
Kodeljo vesela,
Naj pirhe dobi;
Na česki če niti
Kolovrat zna viti,
Naj več jih dobi.

Sin, ki se je polje
Med drugimi bolje
Učil obdel'vat,
Spodobno bi bilo,
Nad pirhov število
Kaj bolj'ga mu dat';

Hči, ki se je v leti
Učila skerbeti
Za hišo pridno;
Spodobno bi bilo,
Nad pirhov število
De več ji dadó:

Domače natkane,
Domače šivane,
Obleke lepe,
Višnjéve, rudeče,
Belé in blišeče
Naj taki dobé. —

Sin, kateri svetinje
Časti domovine,
Nje blago spozná;
Spodobno bi bilo,
Nad pirhov število
De več se mu dá;

Časténe device,
Ki pridno Novice,
Kmetijske hero;
Spodobno bi bilo
Nad pirhov število
De več jim dadó:

Domače pisane,
Domače šivane
Obléke lepé,
Višnjéve, rudeče,
Belé in blišeče
Naj taki dobé.

S.

Reja shidnih zhervov ali gosénz.

(Na dalje.)

e) Bolesni zhervov ali shidnih gosénz.

Shidni zherv je možna shival, ki ga ni kmalo konez; pa vzhasi ga tako redé, de mora oflabeti. Španje, ki ga petkrat ima, ni nobena bolesen, ampak natorna potreba. Kteri ga nimajo, so bolni in nikoli ne predejo.

Bolesni so: 1. Debelost ali vodeníza. Taki jedó in se redé, pa ne predejo, so debelíshi, belíshi in bolj vmasani od drusih, in namést de bi predli, pozhjo.

2. Suhotnost ali jetika. Taki so flabi in ne rastejo, se ne levé, in dostikrat jih drugi sadufhe. Jenjajo jesti, poštanejo mehki in poginejo. Ko se v tretjih levé, se jih rada prime ta bolesen, zhe ljudje ne snajo prav s njimi ravnati.

3. Slatenza. Ta se jih prime, prédén sazhno preſti. Nameſt de bi dosoreli, sazhno debeliti, in rumene flare po ſebi pokashejo. Škorej de shida v njih shivotu ſe pokasí in to boléſen naredí.

4. Terdóba. Terdi poſtanejo, in to lahko v vſaki ſtaroſti, in zlo vzhaſi, ko ſhe preſti sazhno. Farba sazhne po njih prihajati rudezha, potlej pa bela. Po njih ſmerti ſe njih truplo ſterdi in ſpléſnujejo. Ta boléſen ſe rada drusih naleſe, in kjer je bila, je treba vſe poſode in iſbe ſveſto pozhediti in take zherve hitro od drusih lozhiti.

Verh teh boléſen ſo ſhe druge, od kterih ſlabo ali napak rejeni zhervi poginejo. Kadar je zhaſ, de bi sazheli preſti, ſe vidijo vzhaſi zhervi kakor na pol ſkosi vidni, ſo vode polni in kmalo pozerkajo in ne predejo. Per drusih ſe najde, de ſo kakor de bi ne vedili, kaj bi ſtorili, ſe ne vedó kam djati; kadar je tréba preſti, oſlabé, shida ſe v njih ſterdi in kmalo poginejo in nizh ne predejo. Ko kteriga taziga vidíſh, ga od ondi vſemi, drugam neſi in mu oblanze ponudi, de ſe vprede, in vſaj debeliſhi shido ſhe dobiſh. Vzhaſi ſo zhervi mertvi in ſo viditi shivi; ko ſe jih dotakneſh, ſo mehki.

Rdor ima veliko zhervov, mu ni mar tazih ſlabih, lénih in bolnih zhervov, ampak jih ſavershe.

Take bolesni vſtanejo, kir ſe ne iſpoté, kakor je tréba, in pa od prevezh ali premalo, od ſlabe, praſhne, mokrotne, medene paſhe, od neprave gorkote, od nezhednoſti in od ſlabe ſreſhbe. Zhe je per zhervih vſe po redu in prav, ne more nizh bolesni per njih vſtati, kakor tudi per drusih shivalih ne.

Ako ſo zhervi prevezh paſeni, preden ſe jih debeloſt loti, ſe dajo osdraviti, zhe ſe od drusih lozhijo in malo ſtradajo. Zhe premalo paſhe imaſh, in jih ſlabo redíſh, je boljſhi nékaj zhervov ſavrezhi, drujikrat pa dobro premiſliti, koliko zhervov ſamoreſh ſrediti.

Sa slatenzo in take bolesni niſo snane ſhe nobene sdravíla, kakor de lozhíſh bolne od sdravih, in pa de varujeſh, de sdravi bolni ne poſtanejo.

Kjer je lepa ſnashnoſt, dobra ſapa, prava gorkota, dovoljna in sdrava paſha, in v vſim zhedna in umna ſreſhba, tam ni nizh bolesen, kakor ſkuſhnja uzhi.

Sovraſhniki zhervov ſo: vrabiz, laſtovke, ſnize in vſi ptizhi in kokoshi, tudi vſe miſhi, podgane, mazhke, mertinzi, mravlje, pajki, tudi ene ſtenize i. t. d. Vſe te je treba odganjati in zherve pred njimi obvarovati, in kozhe nikoli ne ſame odperte puſhati.

Vzhaſi zhervi tudi iſ ſvoje blaſine ali polize na tla popadajo in ſe ubijejo. Blíſk in grom pa jim nizh ne ſhkoduje.

Nekteri pravijo, de ſo shidni zhervi in shida ſa zhloveſhko sdravje ſhkodljivi. Pa ſkuſhnja uzhi od vezh ſto let do ſdaj na Laſhkim in Franzoſkim, kjer ſkorej v vſaki hiſhi zherve imajo in

shido perdeljujejo, de jim to na sdravju nizh ne ſhkoduje, ampak veliko k bogatſtvu pomaga.

(Konez ſledí.)

She ena opómba ſa ſpomlad.

Gofénzhne ſalége iſtrebiti je ſdaj poſledni zhaſ; tako dolgo, dokler gofénze ſhe ſkupej v tovarſhi prebivajo, jih je lahko pokonzhati, kar pa gotovo ne bo dolgo terpelo vezh; kakor hitro topleji poſtane, ſe raſidejo in potikujejo med rogoviljami, vejami in ſem ter tje v raspokljinah debela shivé.

V réſhah in ſkorjinih raspokih ſadniga in tudi drusiga drévja ſe doſtikrat gofénzhnih ſalég najde, ktéríh vſako okó ſpasi ne úmi; raſun tega pa tudi drévju in zvétku ſhkodljivih keberzhkov, med ktérimi je nar hujſhi tiſti, ki ſe mu dolgonof (Rüſſelkäfer) pravi, ſató kir ima dolg rivzhek v ſhkarjize, s ktérím raſtne mladike na mladih dreveſizah prav vshivo ogrise, de prozh popadajo. Neka majhina shivaliza je — kakor jo „Krajnſki vertnar“ popiſhe — velika kakor pſhenizhno ſerno, plavkaſto ſelene in ſvetlezhe farbe, ſkorej take, kakor ſpanſka muha. Preglej vſe perje po drevéſzu, in kader dolgonofniga keberzhka ſagledaſh, de na pereſu ſedí, urno podſtavi klobuk, ali drugo poſodo, fizer ſe prezej na tla verſhe, kakor ga pogledaſh, va-nj ſaſopeſh, ali roko proti njemu ſtegneſh, ter ſe urno v travo potákne. Odgrisene mladike poberi in jih ſoſhgi, de bo drugo leto manj tazih dolgonofnih keberzhkov, kir jim boſh ſalégo konzhal. Ta marzheſ ſe tudi vezhidel ſatare, zhe ſe debela ſ apnam pobelijo, ki tudi mah, zhe ga je po deblih kaj, vſuſhi. Zhe pa drevéſ s apnam ne pomasheſh, ſnaſh vender le mnoshizo tazih shival, ki drévju veliko ſhkode oſnujejo, lahko pokonzhati, zhe debela vezhhrat s ojſtro bresovo metlo ozheſheſh in oſtersheſh.

Mah je drévju prav ſhkodljiv; kjer ga je pogoſtama viditi, tam drévje prav revno raſte in porédkama rodí, ondi prebivajo tudi mnogoteri ſhkodljivi marzheſi mnogih plemenov. Trebi in zhedí jih ſadnimu drévju, kolikor moreſh; boſh vidil, de ti bo gorſhi raſtlo in prav rado rodilo.

Ravno takó dôbro in potrébno je tudi ſtarimu in revnimu drévju ſtaro in trohljivo koſho oſtergati, de ſe imenovani marzheſi, ki ſe med njo potikajo, pomoré, in trohljivoſt in zhervojednoſt iſreſati, de tako hitro naprej ne trohni, kteri ſe potem lahko ſpoſnajo, zhe ſe po debelu, ali po vejah rujave ali zherne hraſte pokashejo, in na dalej rapove bunke ali pa trohljive jamze naredé, ktére ſe po drevéſu raſſhirijo, in ſmerek globokeji v léf légajo; to je tedaj gotovo ſnaminje, de je drevó bolno, de raka ima. Na tih bolnih krajih ne iſreſhi jim ſamo bolno koſho, ali poverhni léf, ampak takó globoko, dokler jim do shiviga prideſh, po-